

Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας

Τόμ. 3, Αρ. 1 (2024)

3ο Ετήσιο Ελληνόφωνο Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας: Δημοσιογραφία, Μέσα και Επικοινωνία: Σύγχρονες προκλήσεις στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης

cclabs 2024

3ο Ετήσιο Ελληνόφωνο Συνέδριο Εργαστηρίων
Επικοινωνίας

Δημοσιογραφία, Μέσα και Επικοινωνία: Σύγχρονες
προκλήσεις στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης

29-30 Ιουνίου 2024, Θεσσαλονίκη

Διοργάνωση

Εργαστήρια: Εφαρμογών Πληροφορικής στα ΜΜΕ, Ηλεκτρονικών ΜΜΕ, του Τμήματος Δημοσιογραφίας & ΜΜΕ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Πεποιθήσεις και στάσεις νέων για την τεχνητή νοημοσύνη

Ασημίνα Σακλάκη, Αντώνης Γαρδικιώτης

doi: [10.12681/cclabs.8063](https://doi.org/10.12681/cclabs.8063)

Copyright © 2025, Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο
Εργαστηρίων Επικοινωνίας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σακλάκη Α., & Γαρδικιώτης Α. (2025). Πεποιθήσεις και στάσεις νέων για την τεχνητή νοημοσύνη: ο ρόλος του μιντιακού και ψηφιακού γραμματισμού. *Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας*, 3(1), 88-97. <https://doi.org/10.12681/cclabs.8063>

Πεποιθήσεις και στάσεις νέων για την τεχνητή νοημοσύνη: ο ρόλος του μιντιακού και ψηφιακού γραμματισμού

Σακλάκη Ασημίνα

**Απόφοιτη φοιτήτρια, Τμήμα Δημοσιογραφίας & ΜΜΕ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης.
asiminasaklaki02@gmail.com**

Αντώνης Γαρδικιώτης

**Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Δημοσιογραφίας & ΜΜΕ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης
agardiki@jour.auth.gr**

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις στάσεις των νέων ανθρώπων προς την τεχνητή νοημοσύνη και τις ηθικές επιταγές που συνδέονται με αυτή. Στο κέντρο της βρίσκεται μια διερευνητική έρευνα με σκοπό να προσδιορίσει την αξιολόγηση των φοιτητών/τριών για την τεχνητή νοημοσύνη σε γενική ανάλυση και τις ηθικές αξίες που αφορούν στη χρήση της. Επίσης, εξετάζεται κατά πόσο οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στην τεχνητή νοημοσύνη συνδέονται με τα επίπεδα μιντιακού και ψηφιακού γραμματισμού τους. Οι ηθικές επιταγές που διερευνώνται -μεταξύ άλλων- είναι η διαφάνεια, η δικαιοσύνη, η ιδιωτικότητα, η λογοδοσία και η αποφυγή πρόκλησης βλάβης κατά τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης. Καταληκτικά, αναλύονται τα ερευνητικά αποτελέσματα αναλογικά με προηγούμενες ερευνητικές προσπάθειες διαφορετικών επιστημονικών και ακαδημαϊκών κοινοτήτων, και διαπιστώνονται χρήσιμα συμπεράσματα προς μελέτη.

Λέξεις-κλειδιά: τεχνητή νοημοσύνη, μιντιακός γραμματισμός, ψηφιακός γραμματισμός

1. Εισαγωγή- Στόχος και σημασία έρευνας

Εισαγωγικά, αναφορικά με τη θεματική της εργασίας μας, αποτελεί επιστημονική έρευνα με σκοπό να εκτιμήσει και να μελετήσει τις πεποιθήσεις και τις στάσεις των νέων ανθρώπων απέναντι στην τεχνητή νοημοσύνη. Σε αυτό το πλαίσιο, εξετάζεται ο ρόλος που διαδραματίζει ο μιντιακός και ψηφιακός γραμματισμός στα πιστεύω των φοιτητών/τριών που συμμετείχαν στην έρευνα. Ακόμη, στο επίκεντρο του ερευνητικού μας ενδιαφέροντος βρίσκονται οι ηθικές προεκτάσεις της τεχνητής νοημοσύνης. Δηλαδή, ερευνάται το εάν οι στάσεις (θετικές που αφορούν στη χρησιμότητα, την επιθυμητή χρήση και τα θετικά συναισθήματα και αρνητικές που αφορούν στην ανήθικη χρήση και τα αρνητικά

συναισθήματα) απέναντι στην τεχνητή νοημοσύνη προβλέπονται από τις δεξιότητες γραμματισμού που διαθέτουν οι συμμετέχοντες, συγκεκριμένα τις ικανότητες που έχουν για να αναζητούν, να αναλύουν και να χρησιμοποιούν πληροφορίες από τα μέσα επικοινωνίας. Οι ηθικές επιταγές που διερευνώνται είναι η διαφάνεια (η εξήγηση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων), η δικαιοσύνη (η αποφυγή της μεροληψίας στη λήψη αποφάσεων), η ιδιωτικότητα (η διασφάλισή της κατά τη χρήση των προσωπικών πληροφοριών των χρηστών), η λογοδοσία (ποιος φέρει την ευθύνη για τη λήψη αποφάσεων) και η αποφυγή πρόκλησης βλάβης κατά τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.

Αρχικά, προτού προχωρήσουμε περαιτέρω, κρίνεται σημαντικό να αποδώσουμε τους ορισμούς μερικών εννοιών-κλειδιών της εργασίας μας. Συγκεκριμένα, αναφορικά με την τεχνητή νοημοσύνη, θα αναφερόμαστε σε εκείνη με τη συντομογραφία TN για λόγους αμεσότητας. Ως τεχνητή νοημοσύνη ορίζεται «η προσομοίωση διαδικασιών ανθρώπινης νοημοσύνης από μηχανές, συγκεκριμένα υπολογιστικά συστήματα και βασικός της σκοπός είναι να κάνει ευκολότερη τη λήψη αποφάσεων, τις διαδικασίες, αλλά και την επίλυση προβλημάτων»(Ogilvy, 2023). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Ogilvy(2023) αποτελεί έννοια ενός τομέα της πληροφορικής που ασχολείται με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση υπολογιστικών συστημάτων, τα οποία μιμούνται την ανθρώπινη συμπεριφορά.

Ως «πεποίθηση» ορίζεται «η αντίληψη του τι πιστεύουν οι άνθρωποι ότι είναι, τι νομίζουν ότι είναι, το οποίο πρακτικά ορίζει πώς αντιδρούν στη ζωή και κατά συνέπεια τι πιστεύουν ότι είναι ικανοί να κάνουν», σύμφωνα με (“Πεποιθήσεις και πώς μας επηρεάζουν”, χ.χ.). Μάλιστα, «η εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους δημιουργείται από τις πεποιθήσεις τους, ό,τι πιστεύει ένα άτομο ότι είναι αλήθεια για εκείνο και τον κόσμο»(“Πεποιθήσεις και πώς μας επηρεάζουν”, χ.χ.). «Στάση» ορίζεται, σύμφωνα με τον Allport(1935), «μια νοητική και νευρολογική κατάσταση ετοιμότητας, οργανωμένη μέσα από την εμπειρία, που ασκεί κατευθυντήρα ή δυναμική επιρροή στην αντίδραση του ατόμου σε όλα τα αντικείμενα και τις καταστάσεις με τις οποίες σχετίζεται.».

Αναφορικά με τον «μιντιακό γραμματισμό», εντάσσεται στο πεδίο των «γραμματισμών» ευρύτερα, των New Literacies, στην αγγλική γλώσσα χαρακτηρίζεται ως «media literacies» και γενικότερα η σύνδεση των διαφορετικών γραμματισμών μεταξύ τους είναι κάτι παραπάνω από απαραίτητη. Σύμφωνα με τον Buckigham(2013), «η Εκπαίδευση στα Μέσα (Media Education) αποτελεί ένα διεπιστημονικό αντικείμενο μελέτης, που αφορά τη διδασκαλία και μάθηση για τα μέσα, ενώ ο Εγγραμματισμός ή Γραμματισμός ή Αλφαριθμητισμός ή Αγωγή στα Μέσα (Media Literacy) είναι το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, οι γνώσεις και οι δεξιότητες που αποκτούν οι εκπαιδευόμενοι/μενές». Επίσης, ο 23 μιντιακός/ειδησεογραφικός γραμματισμός είναι γνωστός και ως «ειδησεογραφική ή δημοσιογραφική παιδεία», «γραμματισμός στα μέσα» και πρόκειται για ένα νέο είδος(σχετικά) αλφαριθμητισμού. Ομοίως, ο «ψηφιακός γραμματισμός» αφορά το σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων στον ψηφιακό κόσμο, όπως είναι το PDF, και το Malware.

Σχετικά με τη σημασία της έρευνας μας γενικά και ειδικά, αξίζει να αναφερθεί για την ίδια την TN πως πρόκειται για μια ιστορική εξέλιξη, η ιλιγγιώδης ταχύτητα με την οποία στρέφεται η TN γύρω μας και έξω από την τροχιά της, και η ίδια ως ολότητα φαντάζει και είναι τόσο εκπληκτική που ο Bill Gates τη χαρακτηρίζει τόσο θεμελιώδη όσο τη δημιουργία του μικροεπεξεργαστή, του προσωπικού υπολογιστή, του Διαδικτύου και του smartphone(Ogilvy,

2023). Εξέλιξη, δηλαδή ισοδύναμη με εξέλιξη της ποιότητας ζωής και ολόκληρης της ανθρωπότητας. Επιπροσθέτως, μια αιτία στη βάση της οποίας επικεντρωνόμαστε στα πιστεύω των νέων είναι πως το μέλλον τους ανήκει, και οι απόψεις τους εν μέρει αντικατοπτρίζουν τον τρόπο σκέψης τους και μεταγενέστερα τις πράξεις τους.

2. Μεθοδολογία

Όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων, χρησιμοποιήσαμε τη μέθοδο του ερωτηματολογίου, του οποίου οι ερωτήσεις βασίστηκαν σε αντίστοιχες έρευνες. Σχετικά με την ακρίβεια της έρευνας, είναι σημαντικό να σημειώσουμε πως η έρευνα πραγματοποιήθηκε με έγκυρα και αξιόπιστα εργαλεία μέτρησης, λόγου χάρη με τη χρήση των ακόλουθων κλίμακων. Εντάξαμε στο ερωτηματολόγιο μας αυτές του εγγραματισμού, μιντιακού και ψηφιακού των Jones-Jang κ.α.(2021), αυτή των 17 ερωτήσεων για τις στάσεις προς τις ηθικές επιταγές που συνδέονται με τη χρήση της ΤΝ των Jang κ.α. (2022) και την κλίμακα των στάσεων των Scherpan & Rodway(2023), προκειμένου η προσέγγιση μας να είναι οργανωμένη, συνολική και ως επί το πλείστον ολοκληρωμένη.

Πιο συγκεκριμένα αναφορικά με τις κλίμακες που χρησιμοποιήσαμε, θα τις περιγράψουμε αναλυτικά, δίνοντας επεξηγηματικές και χρήσιμες πληροφορίες. Γενικότερα, η δομή του ερωτηματολογίου μας ήταν απλή και ξεκάθαρη, οι ερωτήσεις ήταν στοχευμένες και οι απαντήσεις ήταν επιλογής, συγκεκριμένα σε γραμμική κλίμακα από «Διαφωνώ πολύ» - «Συμφωνώ πολύ» και από «Καθόλου» προς «Πάρα πολύ». Οι πρώτες δύο ερωτήσεις μας ήταν δημογραφικές, και εξέταζαν το φύλο και την ηλικία των συμμετεχόντων/ουσών. Ως προσφερόμενες απαντήσεις υπήρχαν για την πρώτη ερώτηση οι συνηθισμένες «Άντρας», «Γυναίκα» και επιπλέον οι επιλογές «Άλλο» και «Προτιμώ να μην δηλώσω», για να καλύψουμε τις προθέσεις στη βάση των οποίων κάθε άνθρωπος διαλέγει να προσδιορίσει το φύλο και την ταυτότητα του. Για τη δεύτερη ερώτηση, υπήρχε περιθώριο για να γράψει ο καθένας/η καθεμία την ηλικία του/της. Συνολικά, οι ερωτήσεις έφτασαν τον αριθμό των 55.

Ορισμένα δείγματα ερωτήσεων που υποβάλλαμε στους συμμετέχοντες/ουσές αφορούσαν τη χρήση των μέσων ενημέρωσης, λόγου χάρη αν αλληλεπιδρούν με ειδησεογραφικούς οργανισμούς αναφέροντας την αντίδραση και κριτική τους, επίσης σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου, δηλαδή αν και πόσο εξοικειωμένοι είναι με το PDF, παραδείγματος χάρη, σύμφωνα με την κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε στον Jones-Jang κ.α.(2021). Επιπρόσθετα, στην έρευνα συμπεριλήφθηκαν πεποιθήσεις για την ΤΝ, όπως «Η τεχνητή νοημοσύνη που δεν είναι ικανή να εξηγήσει γιατί πήρε μια απόφαση, είναι πιθανό να είναι αναξιόπιστη.»(Jang κ.α., 2022) και τέλος, στάσεις προς την ΤΝ, για παράδειγμα «Τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να αποδίδουν καλύτερα από τους ανθρώπους.»(Scherpan & Rodway, 2023).

Ειδικότερα για τις κλίμακες, η κλίμακα του εγγραματισμού, μιντιακού και ψηφιακού των Jones-Jang κ.α.(2021) αφορά τις πεποιθήσεις και αντιλήψεις των ανθρώπων σχετικά με την ικανότητα «κατανάλωσης» με κριτική ματιά, δηλαδή δυνατοτήτων ανάλυσης και αμφισβήτησης των πληροφοριών που λαμβάνουν. Οι δηλώσεις που θέσαμε στους

συμμετέχοντες/ουσές για να μας εκφράσουν τον βαθμό που συμφωνούν ή διαφωνούν μεταξύ άλλων ήταν «Παρακολουθώ τις ειδήσεις και τα νέα χρησιμοποιώντας πολλαπλές πηγές ενημέρωσης.», «Ανταλλάσσω πληροφορίες με την οικογένεια ή τους φίλους μου για ειδήσεις που παρακολουθώ σε εφημερίδες και στην τηλεόραση.» και «Προειδοποιώ τους ανθρώπους γύρω μου για τις αρνητικές πλευρές και τις αρνητικές επιδράσεις των μέσων ενημέρωσης.». Επίσης, ερωτήθηκαν για το πόσο εξοικειωμένοι είναι με τη σύνθετη αναζήτηση, το Spyware, τη Wiki, τη Cache, το Phishing, το Tagging, το JPG, το Weblog και το Malware.

Συγκεκριμένα, για τη σύνθετη αναζήτηση, ορισμένες μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο διαθέτουν τη λειτουργία της «σύνθετης αναζήτησης», όπως η Google. Αυτή η λειτουργία προσφέρει τη δυνατότητα εξειδικευμένων αναζητήσεων με τη χρήση λέξεων-κλειδιών και φίλτρων. Η Cache είναι ένας προσωρινός χώρος αποθήκευσης στον σκληρό δίσκο ενός υπολογιστή, η οποία χρησιμοποιείται από τα Windows είτε και από διάφορες εφαρμογές προς τη διευκόλυνση της ροής των δεδομένων προς τα ίδια. Το JPG, γνωστό και ως JPEG είναι αρχεία εικόνας συμπιεσμένα. Ακόμη, το Malware, Malicious Software, αποτελεί ένα είδος κακόβουλου λογισμικού, και είναι σχεδιασμένο με τη χρήση ιών για να βλάψει ή να εκμεταλλευτεί οποιοδήποτε πρόγραμμα, σύστημα ή δίκτυο. Το PDF, ολογράφως Portable Document Format είναι μια μορφή αρχείου.

Επιπρόσθετα, το Phishing είναι μια μορφή διαδικτυακής απάτης, στην οποία ο δράστης μέσω της πλαστογράφησης προσπαθεί να εξασφαλίσει πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα του εξαπατώμενου, όπως τα στοιχεία των πιστωτικών του καρτών. Επίσης, το Spyware αποτελεί ένα είδος κακόβουλου λογισμικού, είναι το λογισμικό κατασκοπείας με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών του χρήστη του υπολογιστή. Το Tagging αποτελεί ένα κοινωνικό χαρακτηριστικό των social media, και πρόκειται για μια ευθεία αναφορά σε ένα πρόσωπο, μιας δημοσίευσης σε δημόσιο πλαίσιο. Επιπλέον, το Weblog, γνωστό και ως blog είναι ένα είδος ιστοσελίδας, το οποίο στηρίζεται στη δημοσίευση περιεχομένου, συχνά γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα. Η Wiki είναι μια βάση δεδομένων και αποτελεί χαρακτηριστικό της παράδειγμα η ψηφιακή εγκυκλοπαίδεια ελεύθερου περιεχομένου Wikipedia.

Προχωρώντας, αξιοποιήσαμε την κλίμακα του Jang κ.α.(2022) των 17 ερωτήσεων, συγκεκριμένα «Κατά την ανάπτυξη ενός συστήματος τεχνητής νοημοσύνης που αναγνωρίζει γάτες, είναι προτιμητέο να χρησιμοποιούνται εικόνες από γάτες με συνηθισμένη εμφάνιση από εικόνες με γάτες με ασυνήθιστη εμφάνιση.», «Εάν μια κυβέρνηση αναπτύξει ρομπότ τεχνητής νοημοσύνης για να βοηθάει τους φοιτητές με τις σπουδές τους και τα διανείμει δωρεάν, θα πρέπει επίσης να τα διανείμει με τον ίδιο τρόπο και σε ηλικιωμένα άτομα.» και « Κατά την ανάπτυξη ενός συστήματος τεχνητής νοημοσύνης που προτείνει ρούχα στους ανθρώπους, θα πρέπει να ενσωματώσει δεδομένα από άτομα με διαφορετικούς σωματότυπους.».

Επιπροσθέτως, σχετικά με την απόδοση ευθυνών «Είναι πολύ σημαντικό για την τεχνητή νοημοσύνη να εξηγεί τους λόγους για τις αποφάσεις της και να δημοσιοποιεί τη λογική που οδηγεί σε αυτές.», «Ακόμα και αν η τεχνητή νοημοσύνη δεν εξηγεί γιατί έλαβε κάποια συγκεκριμένη απόφαση, είναι επιθυμητό να διαθέτει τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια.», «Είναι αρκετό η τεχνητή νοημοσύνη να παρέχει εξηγήσεις μόνο σε ειδικούς σχετικά με το γιατί πήρε κάποια απόφαση.». Αναφορικά με τη χρήση της TN «Όσοι/ες

χρησιμοποιούν τη τεχνολογία της τεχνητής νοημοσύνης, πρέπει να προσπαθούν να τη χρησιμοποιήσουν για καλό σκοπό.», «Δεν έχει νόημα να ανησυχούμε για κατάχρηση τεχνητής νοημοσύνης από την αρχή της χρήσης της.», «Πριν την πώληση προϊόντων που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη, αυτοί/ές που τα πουλάνε πρέπει να εξετάζουν το κατά πόσο το προϊόν μπορεί να χρησιμοποιηθεί με λάθος τρόπο.», «Για να αποφευχθούν οι πιθανότητες κατάχρησης της τεχνητής νοημοσύνης, πολλοί άνθρωποι θα πρέπει να εκπαιδευτούν σε σχετικά ηθικά ζητήματα.».

Σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα, «Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να ελέγχουν τους προγραμματιστές και τις εταιρίες που δημιουργούν την τεχνητή νοημοσύνη, για να εξασφαλιστεί ότι δεν χρησιμοποιούν ελεύθερα/ δωρεάν τα προσωπικά δεδομένα των ανθρώπων.», «Κατά την ανάπτυξη ενός συστήματος τεχνητής νοημοσύνης με προσωπικές πληροφορίες ανθρώπων, πρέπει να δίνεται προσοχή για να αποφευχθεί η παραβίαση της ιδιωτικότητας τους.», «Για την ανάπτυξη της κοινωνίας μας, οι εταιρίες που δημιουργούν συστήματα τεχνητής νοημοσύνης υψηλής απόδοσης, θα πρέπει να τους επιτρέπεται να χρησιμοποιούν ιδιωτικές πληροφορίες, όπως θέλουν.». Τέλος, αναφορικά με τις πιθανότητες εμφάνισης προβλημάτων «Εάν προκύψουν τυχόν προβλήματα ως αποτέλεσμα της τεχνητής νοημοσύνης, ο προγραμματιστής που δημιούργησε το συγκεκριμένο σύστημα τεχνητής νοημοσύνης θα πρέπει να φέρει την ευθύνη.», «Εάν ένα πρόβλημα προκύψει ως αποτέλεσμα της τεχνητής νοημοσύνης, ο πελάτης που αγόρασε το προϊόν δεν φέρει την ευθύνη.» και «Σε περίπτωση που τυχόν προβλήματα προκλήθηκαν από την τεχνητή νοημοσύνη, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ακριβώς ποιος ευθύνεται, επομένως απαιτείται κοινωνική συναίνεση για το ποιος πρέπει να αποζημιώσει και πώς.».

Από την κλίμακα των στάσεων των Scherpan & Rodway (2023), «Για συνηθισμένες και καθημερινές συναλλαγές, θα προτιμούσα να αλληλεπιδρώ με ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης παρά με άνθρωπο.», «Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να προσφέρει νέες οικονομικές ευκαιρίες για τη χώρα μας.», «Οι οργανισμοί χρησιμοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη με ανήθικο τρόπο.», «Τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να βοηθήσουν τους ανθρώπους να αισθάνονται περισσότερο χαρούμενοι.», «Έχω εντυπωσιαστεί από το τι μπορεί να κάνει η τεχνητή νοημοσύνη.».

Επίσης, «Πιστεύω ότι τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης κάνουν πολλά λάθη.», «Ενδιαφέρομαι να χρησιμοποιήσω συστήματα τεχνητής νοημοσύνης στην καθημερινή μου ζωή.», «Βρίσκω την τεχνητή νοημοσύνη μοχθηρή και απειλητική.», «Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να αποκτήσει τον έλεγχο των ανθρώπων.», «Πιστεύω ότι η τεχνητή νοημοσύνη είναι επικίνδυνη.», «Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να έχει θετική επίδραση στην ευημερία των ανθρώπων.». Επιπλέον, «Η τεχνητή νοημοσύνη είναι συναρπαστική.», «Ένα ρομπότ τεχνητής νοημοσύνης θα μπορούσε να είναι καλύτερο από έναν εργαζόμενο σε πολλές δουλειές ρουτίνας.», «Υπάρχουν πολλές ωφέλιμες εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης.», «Τρέμω από φόβο όταν σκέφτομαι τις μελλοντικές χρήσεις της τεχνητής νοημοσύνης.», «Μεγάλο μέρος της κοινωνίας θα ωφεληθεί από ένα μέλλον γεμάτο τεχνητή νοημοσύνη.», «Θα μου άρεσε να χρησιμοποιώ τεχνητή νοημοσύνη στη δουλειά μου.», «Άνθρωποι σαν και εμένα θα υποφέρουν αν η τεχνητή νοημοσύνη χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο.» και «Η τεχνητή νοημοσύνη χρησιμοποιείται για να κατασκοπεύει τους ανθρώπους.».

Στόχος της έρευνας ήταν να συλλεχθούν πάνω από 300 ερωτηματολόγια. Για να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε τον ερευνητικό στόχο αναφορικά με τη συλλογή απαντήσεων για το ερωτηματολόγιο, το διανείμαμε αποκλειστικά ψηφιακά, μιας και η σχεδίαση του ήταν μέσω των Google Forms, άλλωστε ο φοιτητικός πληθυσμός είναι πολύ γνώριμος με αυτή τη μορφή. Μάλιστα, το Google Forms μας έδωσε την ευχέρεια να επεξεργαστούμε άμεσα τα δεδομένα μας, αφού οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου αυτόματα μεταφέρθηκαν σε φύλλο Excel, στο οποίο πλέον μπορούσαμε με ευκολία να δημιουργήσουμε και επικολλήσουμε γραφήματα(από το Google Forms), τα οποία εκπροσωπούν αντιπροσωπευτικά το δείγμα μας.

Αρχικά, το μοιραστήκαμε με κοντινά μας πρόσωπα, ύστερα με την κοινότητα της σχολής, και αργότερα με το πανεπιστήμιο. Για να σιγουρέψουμε ότι θα λάβουμε τις απαντήσεις που χρειαζόμασταν, αποφασίσαμε να το κοινοποιήσουμε και σε σχολές άλλων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Ακόμη, προχωρήσαμε στον διαμοιρασμό της έρευνας μας μέσω ομαδικών συνομιλιών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στο Viber, στο Instagram και στο Messenger, και μέσω ομάδων στο Facebook, τόσο με τη μορφή προσωπικών μηνυμάτων(direct), όσο και με τη δημιουργία stories.

Αναφορικά με το δείγμα το οποίο συμμετείχε στην παρούσα έρευνα, έφτασε τον αριθμό των 311 συμμετοχών. Συγκεκριμένα, στην ερώτηση για το φύλο, την πλειοψηφία κέρδισαν οι γυναίκες με ποσοστό 72,7%(226/311), ακολούθησαν οι άντρες με 26,7%(83/311) και δύο άτομα επέλεξαν πως «προτιμούν να μην δηλώσουν το φύλο τους». Σχετικά με τα χαρακτηριστικά του δείγματος, όλοι/όλες ήταν φοιτητές/φοιτήτριες, αυτό άλλωστε τέθηκε ως υποχρεωτική προϋπόθεση την οποία έπρεπε να πληρούν για να μπορούν να συμμετέχουν στην έρευνα.

3. Ερευνητικές Υποθέσεις- Αποτελέσματα έρευνας

Στο επίκεντρο της παρούσας έρευνας βρίσκεται η σχέση τριών βασικών παραγόντων και τα εργαλεία συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιούνται, έχουν αξιολογηθεί ως προς την αξιοπιστία και την εγκυρότητα από προηγούμενους ερευνητές. Πριν ανακύψουν τα ερευνητικά αποτελέσματα, δομήσαμε ορισμένες ερευνητικές υποθέσεις, τις οποίες στηρίξαμε στη βάση του θεωρητικού πλαισίου που είχαμε μελετήσει και στις αντίστοιχες έρευνες.

Προτού οδηγηθούμε στην παρουσίαση και ανάλυση των ερευνητικών μας αποτελεσμάτων, ορισμένες ερευνητικές υποθέσεις βρήκαν αντίκρισμα στην πραγματικότητα, και άλλες έχασαν έδαφος, όπως συμβαίνει σε κάθε έρευνα, και θα παρατηρηθεί λεπτομερώς παρακάτω. Συγκεκριμένα, ενδιαφερθήκαμε για το ποιες είναι οι στάσεις, και οι πεποιθήσεις των συμμετεχόντων για την TN. Ειδικότερα, όσον αφορά τη χρήση των μέσων, ποια είναι η σχέση που έχουν αναπτύξει με εκείνα, δηλαδή ποιες είναι οι πηγές που επιλέγουν για να ενημερώνονται, ποιος είναι ο χαρακτήρας αυτών(πολλαπλές ή μη), υπάρχουν περιθώρια αλληλεπίδρασης και ανατροφοδότησης προς τα μέσα. Ακόμα, πραγματοποιείται διαμοιρασμός πληροφοριών των μέσων στα κοντινά τους πρόσωπα, και

δομείται πλαίσιο προστασίας για τον αρνητικό αντίκτυπο των μέσων. Αναφορικά με τη χρήση του διαδικτύου, σε ποιο βαθμό είναι εξοικειωμένοι οι συμμετέχοντες με ψηφιακά εργαλεία, όπως η σύνθετη αναζήτηση, το PDF, το Spyware, η Wiki, η Cache, το Phishing, το Tagging, το JPG, το Weblog, και το Malware.

Σχετικά με τα ερευνητικά μας αποτελέσματα, θα παρουσιάσουμε αυτά με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Ιδιαίτερα, όπως παρατηρείται στον πίνακα 1 που παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών, τα δημογραφικά (η ηλικία και το φύλο) δεν φανέρωσαν στατιστικά σημαντική συσχέτιση με καμία μεταβλητή. Παρουσιάζεται ως πολύ έντονη η ανάγκη της TN με λογοδοσία, θέση με την οποία συμφωνούν οι περισσότεροι συμμετέχοντες. Οι γραμματισμοί συνδέονται μεταξύ τους και με τις πεποιθήσεις του δείγματος.

Πίνακας 1: Συσχέτιση μεταβλητών Pearson's r, (* p < .05, ** p < .01, * p < .001)**

	Ψηφιακός γρ	Μιντιακός γρ	TN χωρίς λογοδοσία	TN με λογοδοσία	Στάσεις θετικές
Ψηφιακός Γραμματισμός	—				
Μιντιακός Γραμματισμός	0.295***	—			
TN χωρίς λογοδοσία	-0.032	-0.007	—		
TN με λογοδοσία	-0.091	0.157**	-0.123*	—	
Στάσεις θετικές	0.417***	0.059	0.094	-0.176**	—
Στάσεις αρνητικές	-0.190***	0.082	-0.056	0.248***	-0.373***

Συνεχίζοντας, θα αναφερθούμε σε περιγραφικά στατιστικά, δίνοντας εστίαση στον μέσο όρο των απαντήσεων. Συγκεκριμένα, όπως βλέπουμε στον πίνακα 2, οι συμμετέχοντες/ουσές αξιολογούν τους εαυτούς τους ως μέτρια ικανούς όσον αφορά τις δεξιότητες που διαθέτουν στα πεδία του μιντιακού και ψηφιακού γραμματισμού, παρουσιάζονται επίσης περισσότερο ικανοί στον ψηφιακό γραμματισμό. Παρακολουθούμε με έκπληξη το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων να υποστηρίζει πως η TN οφείλει να λογοδοτεί για τις αποφάσεις της και αναφορικά με τις στάσεις, παρατηρείται πως είναι ελάχιστα πιο αυξημένες οι θετικές σε σχέση με τις αρνητικές.

Πίνακας 2: Περιγραφικά στατιστικά δείγματος

Περιγραφικά στατιστικά						
	Μιντιακός Γραμματ	Ψηφιακός Γραμματ	TN χωρίς λογοδοσία	TN με λογοδοσία	Θετικές στάσεις	Αρνητικές στάσεις
M	3.09	3.31	2.42	4.43	3.15	2.84
TA	0.670	1.05	0.580	0.484	0.710	0.807

4. Περιορισμοί Έρευνας-Ερευνητικές Προτάσεις

Αναφορικά με τους περιορισμούς της έρευνας μας, το δείγμα ενώ ήταν αντιπροσωπευτικό, μιας και έφτασε τον αριθμό των 311 συμμετεχόντων/ουσών, συμμετείχαν πολλές περισσότερες γυναίκες(72,7%) και λιγότεροι άντρες(26,7%). Επίσης, η έρευνα μας έγινε αποκλειστικά σε φοιτητικό πληθυσμό εν ενεργεία, αποκλείοντας με αυτόν τον τρόπο συμμετέχοντες/ουσές υπολοίπων ηλικιών, οι οποίοι δεν υπήρξαν ή δεν βρίσκονται εν ενεργεία φοιτητές και φοιτήτριες.

Ερευνητικές προτάσεις, στις οποίες εντοπίσαμε χώρο για διερεύνηση αποτελούν η αναπαράσταση της TN τα τελευταία χρόνια από τον κινηματογράφο, και η «κατασκευή» της εικόνας της TN στα μέσα ενημέρωσης τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, η υποχρεωτική χρήση της TN στην εργασιακή καθημερινότητα για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, διερευνώντας τα επίπεδα ευελιξίας των εργαζομένων.

5. Συμπεράσματα - Συζήτηση

Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η σχετική σύνδεση των ερευνητικών μας αποτελεσμάτων με τις θεωρητικές προσεγγίσεις που μελετήσαμε. Συγκεκριμένα, οι Ghotbi, Ho-Tung και Mantello(2022) υποστήριξαν πως οι περισσότεροι άνθρωποι τείνουν να προβληματίζονται και επιπλέον να φοβούνται με τις καινούριες αλλαγές ως φυσιολογική αντίδραση, αυτό επιβεβαιώνεται με ένα μικρό, ωστόσο, ποσοστό και στα ερευνητικά μας αποτελέσματα. Το 14,4% πιστεύει πως η TN είναι μοχθηρή και απειλητική, επιπλέον το 36,6% τη θεωρεί επικίνδυνη. Ακόμα, το 30,9% τρέμει από φόβο όταν αναλογίζεται τις μελλοντικές χρήσεις της TN και το 25,7% θεωρεί πως άνθρωποι σαν και εκείνους θα υποφέρουν σε περίπτωση που η TN χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο, παρόμοια άποψη εξέφρασε και ένας εργαζόμενος στην εξυπηρέτηση πελατών, ο οποίος υποστήριξε ότι πιθανότατα να εντοπίσει δυσκολίες στην αναζήτηση εργασίας(Brougham & Haar, 2018).

Ωστόσο, αναλογικά με τις απαντήσεις άλλων σχετικών ερευνών και της δικιάς μας, η έρευνα των Cui & Wu(2021) φανέρωσε πως το κινεζικό κοινό είναι αισιόδοξο σχετικά με την ΤΝ και τα πλεονεκτήματά της, αντιστοίχως η δικιά μας έρευνα έδειξε με υψηλά ποσοστά πως το 52,1% πιστεύει πως η ΤΝ μπορεί να έχει θετική επίδραση στην ευημερία των ανθρώπων και το 51,1% τη θεωρεί συναρπαστική.

Επιπρόσθετα, στην έρευνα των Brougham και Haar(2018), ένας συμμετέχοντας-εργαζόμενος στον κλάδο της εξυπηρέτησης πελατών και συγκεκριμένα barista, υποστήριξε πως πιστεύει ότι θα μπορούσε η εργασία του να αντικατασταθεί από ρομπότ ΤΝ, άποψη με την οποία συμφωνεί το 36,6% της έρευνας μας. Συγκεκριμένα, αυτό το ποσοστό θεωρεί ότι ένα ρομπότ ΤΝ θα μπορούσε να είναι καλύτερο από έναν εργαζόμενο σε πολλές δουλειές ρουτίνας, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οπωσδήποτε οι χειρωνακτικές δραστηριότητες.

Συνοψίζοντας, ιδιαίτερα σημαντικό κρίνεται ότι η ΤΝ είναι μια πολλά υποσχόμενη καινοτομία που ήδη διαγράφει πλούσιο μέλλον(Ogilvy, 2023), μάλιστα έχει αρχίσει να αλλάζει τον τρόπο ζωής μας, αυτοματοποιώντας διάφορες πτυχές στην καθημερινότητά μας. Ωστόσο, όσον αφορά τη στάση και την κατάσταση της κοινωνίας, σύμφωνα με τον Wada(2019) δεν είναι τόσο προετοιμασμένη για να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στην αλλαγή, τόσο σε αυτήν, η οποία είναι αρκετά περίπλοκη, όσο και στην καθεμιά.

Αναφορές

- Allport, G. W. (1935). *Attitudes. Handbook of Social Psychology* (pp. 798–844). Clark University Press.
- Brougham, D., & Haar, J. (2018). Smart Technology, Artificial Intelligence, Robotics, and Algorithms (STARA): Employees' perceptions of our future workplace. *Journal of Management & Organization*, 24(2), 239-257. Ανακτήθηκε από 10.1017/jmo.2016.55.
- Buckingham, D. (2013). Media education: Literacy, learning and contemporary culture.
- Cui, D., & Wu, F. (2021). The influence of media use on public perceptions of artificial intelligence in China: evidence from an online survey. *Information Development*, 37(1), 45-57. <https://doi.org/10.1177/0266666919893411>.
- Ghotbi, N., Ho- Tung M., & Mantello, P. (2022). Attitude of college students towards ethical issues of artificial intelligence in an international university in Japan. *AI & SOCIETY*, 37, (1-8). Retrieved from 10.1007/s00146-021-01168-2.
- Jang, Y., Choi, S. & Kim, H. (2022). Development and validation of an instrument to measure undergraduate students' attitudes toward the ethics of artificial intelligence (AT-EAI) and analysis of its difference by gender and experience of AI education. *Education and Information Technologies*, 27. 13163.10.1007/s10639-022-11164-8.
- Jones-Jang, S. M., Mortensen, T., & Liu, J. (2021). Does Media Literacy Help Identification of Fake News? Information Literacy Helps, but Other Literacies Don't. *American Behavioral Scientist*, 65(2), 371-388. <https://doi.org/10.1177/0002764219869406>.
- Πεποιθήσεις και πώς μας επηρεάζουν(χ.χ.) *Psychology*. Ανακτήθηκε από [Πεποιθήσεις και πώς μας επηρεάζουν \(psychology.gr\)](https://www.psychology.gr/).

- Keles, P. U., & Aydin, S. (2021). University Students' Perceptions about Artificial Intelligence. *Shanlax International Journal of Education*, 9, 212-220. 10.34293/education.v9iS1-May.4014.
- Ogilvy Athens (2023). *White Paper: The impact of AI on Marketing: From Algorithms to Artistry*. Ανακτήθηκε από <https://www.ogilvy.com/ideas/impact-ai-marketing-algorithms-artistry>.
- Shank, D. B., & Gott, A. (2019). People's self-reported encounters of Perceiving Mind in Artificial Intelligence. *Data in brief*, 25. <https://doi.org/10.1016/j.dib.2019.104220>.
- Wada, H. (2019). Media consumption trends: Comparing millennials and Generation Z. *In Proceedings of the 15th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities* (pp. 58-65). *Scientia Moralitas Research Institute*.